

ПРОБЛЕМА СПІВВІДНОШЕННЯ МОРАЛІ ТА ПРАВА

Актуальність дослідження. Варто пам'ятати, що право перш за все базується, або хоча б бере певні цінності виходячи із моральних норм. Це яскраво показано в розмежуванні чесності та безчесності, чи добра і зла. І прийнято вважати, що порушення права – є аморальною дією, хоча не всяке порушення моральних принципів вважають протиправним. Уже з цього появляється певна проблема у співвідношенні двох суміжних за своїм призначенням регуляторів суспільних відносин. За таких умов важливого значення набуває проаналізувати спільність і відмінність моралі та права. **Мета дослідження:** дослідження проблеми співвідношення моральних цінностей з правом як соціальних інститутів, які регулюють правила поведінки суспільства. **Завдання дослідження:** з'ясувати проблему справедливості як морально-правову категорію; обґрунтувати значення вільного вибору людини та необхідність певного його обмеження в аспекті забезпечення правового та соціального порядку в сучасному суспільстві. **Об'єкт дослідження:** роль моралі та права в сучасному суспільстві. **Предмет дослідження:** спільні та особливі риси суспільних регуляторів, та їх вплив на суспільство. Серед науковців, що опікувалися цією проблематикою, можна виділити: Е. Лукашевич, Г. Давидов, П. Біленчук, С. Сливка, Л. Явич, А. Назаров, О. Зайчук. Мораль і право мають спільне цільове призначення – впливати на поведінку суспільства. Їх вплив не обмежується тільки певними сферами відносин, вони діють в єдиному значенні суспільних зв'язків. Хоча в цей же момент вони є різними соціальними регуляторами із власною специфікою. Ось чому дуже важливо з'ясувати спільності та особливості в рамках права і моралі, для вивчення їх способу впливу на поведінку та свідомість громадян, форм їх взаємодії та впливу. Об'єктивні норми права, які регулюють взаємодію суб'єктів, передують законам, які закріплюють так звану «правова природа речей». А вже поза правовими законами, в яких залишаються доволі незначні сфери, основним регулятором виступає мораль, релігія традиції та неправові звичаї [1, с. 71]. Переглянувши відповідні джерела в яких піднесена проблема співвідношення моралі та права, можна виділити дві позиції щодо цього: Перша стверджує, що не дивлячись на спільну взаємодію, мораль та право мають деякі відмінні риси. А друга позиція виступає проти зміщення права і моралі. Відносно останньої позиції чітко висловився радянський філософ Владик Нерсесянц, де він пояснює, чому право не повинно бути моральним. За його словами, це б означало, що право перестане бути правом, і перетвориться на мораль, що зміст позитивного права повинен бути не правовим а моральним. І подібне моральне праворозуміння деформує сутність не тільки права, а й моралі, оскільки моралізація права супроводжується юридизацією моралі. Відносно першої позиції можна привести в приклад Іммануїла Канта, який у своєму праворозумінні надавав перевагу автономності моралі, що б дало їй можливість створювати свої закони які знали б свій обов'язок і реалізовували його. Одною із головних відмінностей двох суспільних регуляторів полягає в тому, що право регулює не всі суспільні відносини, на відміну від моралі, яка охоплює абсолютно всі взаємозв'язки [2, с. 90]. Моральні особливості знаходять своє втілення також в особистому житті і між особистими зв'язками, на яких глобальний регулятор – право, не діє. З іншої сторони, норми права та моралі перебувають у динамічному взаємозв'язку, адже правова система державно організаційного суспільства закріплює важливі для суспільства моральні настанови й цінності. Єдність моралі й права ґрунтується соціально-економічних інститутів, культури, виховання та рівності і свободи. В супереч раніше згаданих мною позицій, в яких один погляд виступає в ім'я моралі і, бажаючи захистити запропоновану чистоту морального інтересу, безперечно, відштовхує право й усе, що його стосується, як приховане зло. Інший погляд, навпаки, заперечує зв'язок моралі й права в ім'я останнього, визнаючи юридичну галузь відносин як цілком самостійну і яка характеризується власним абсолютним принципом. Відповідно до першої точки зору зв'язок права шкідливий для моралі; відповідно до другої – зв'язок з мораллю в кращому разі не потрібен для права. Я хочу заявити, що між правом та мораллю існує нерозривний внутрішній зв'язок у процесі якого вони доповнюють одне одного. Попри відмінності, єдиним як для права, так і моралі, є те, що вони входять у зміст суспільної культури, є ціннісними формами свідомості, маючи нормативний зміст, служать регуляторами поведінки людей. Право і мораль мають загальні соціальні, економічні, політичні умови життя суспільства, служать загальній меті – узгодженню внутрішньоособистісної рівноваги, інтересів особистості і суспільства, забезпеченню росту гідності людини, підтримці суспільного порядку [3, с. 83-96]. Єдність права і моралі можна конкретизувати у таких положеннях: є надбудовою економіки і суспільства; властива загальна мета: твердження загальнолюдських цінностей у суспільстві; складаються з загальних правил поведінки, які спрямовані на встановлення і підтримку на необхідному рівні дисципліни і порядку у суспільстві; мають нормативний характер, і в одному, і в іншому випадку присутні санкції, що забезпечують негативні наслідки для порушників норми; являються засобом активного впливу на поведінку людей. **Висновок:** Проблема співвідношення моралі і права можна побачити в усіх епохах та в усіх поколіннях. В загальному розумінні мораль права за теорією Гештальта можна розглядати як загальне та одиничне, яке включається в загальне. Мораль завжди визначається як ширше поняття, оскільки право можна розглядати як юридично оформлену мораль, або – засіб реалізації морально-гуманістичних ідеалів суспільства. У міру того, як розвивалося суспільство, перевага віддавалася в більшій чи меншій мірі чомусь одному [4, с. 85-88]. Таким чином, якщо в загальному розумінні, право по відношенню до людини можна розглядати в як дозвіл, можливість, стимул, то мораль – в якості обов'язку. І під кінець хочу згадати слова Лева Явіча, що «немає більш близького до права громадського явища, ніж мораль, але і немає і більш різних один від одного регуляторів поведінки по своєму механізму дії» [5, с. 37-41].

Список використаних джерел

1. Лукашева Е. А. Право, мораль, особистість / Лукашева Е. А. М.: Наука, 1986. С. 71.
2. Петрова Л. В. Гештальттеорія як метод сучасної юриспруденції / Л. В. Петрова // Держава і право. 2002. С. 90.
3. Козюбра М. Правовий закон: проблема критеріїв / М. Козюбра // Вісник Академії правових наук України. 2003. № 2-3. С. 83-96.
4. Павлова Т.С. Мораль і право у філософії І. Канта: загальне і специфічне. // Аналітично-інформаційний журнал «Схід». Донецьк: «Український культурологічний центр», 2007. № 1. С. 85-88.
5. Євхутіч І. М. Правові та моральні норми – вагомий чинник об'єднання і солідарності суспільства / І. М. Євхутіч // Митна справа. 2011. № 2 (74). Ч. 2. С. 37-41.